

MAKEDONSKO SONCE

M

меѓа интервју

КИРО УРДИН, врвен уметник со светско ре

P o b e l i o t s v e t s o

ПЛАХЕТАР

Струмичанецот Киро Урдин дипломира на Правниот факултет во Белград во 1969 година. Во периодот од 1971 до 1973 година Урдин работи како новинар, но подоцна тој студира на Академијата за уметност во Париз, Франција. Од страна на "Академијата на филмот" во Париз е награден, а во 1982 - 1983 изработува портрети на истакнати учесници на "Струшките вечери на поезијата" (Неруда, Монтал, Орлов, Окај и Гуилевиќ). Од 1984 година тој работи како слободен уметник во повеќе земји. Имал можност да твори во Франција, САД, Јапонија, Швајцарија, Шведска, Мексико, Белгија, Порторико, Филипини и Тајван. Неговото име за првпат е запишано и на книгата афоризми "Le Dédoublément de la Personnalité" (делото содржи портрети и афоризми на веќе споменатите учесници на "Струшките вечери на поезијата"). Следува книгата "Le Dessin, le Pastel et l'Aquarelle of the contemporary arts" од издавачот Mayer. Ги илустрирал книгите на Jacques Delors "Combats pour l'Europe" и на Anatoli Karpov "Mes plus belles victoires".

Покрај сликарството и книгите, од работилницата на Урдин излезени се и неколку краткометражни филма - "Уметноста на Киро Урдин", "Те сакам, Ибан" и "Планетариум" во продукција на МРТВ. Во 1997-та година ја претставуваше Република Македонија во Солун, Културната престолнина на Европа. Неговиот "Планетариум" можеби е единственото дело кое е производ од патувањата на Урдин и во најоддалечените места во светот: Кенија, Тајланд, Кина, Јапонија, Ерусалим...

ИЗУМ

■ Разговорот го водеше: Милева ЛАЗОВА

Господине Урдин, Вие сте познат уметник, меѓутоа она по што се разликувате од другите Ваши колеги е делото "Планетариум" кое е создавано ширум светот. Кога се роди идејата за "Планетариум" и кога почнавте да ја реализирате?

УРДИН: "Планетариум" го започнав во 1996 година и трае до ден-денес. Прво идејата ми беше замислена

како слика која беше направена во околу 25 земји и над 50 дестинации, меѓутоа заврши како мултимедијален проект. За него имам направено низа фотографии, една слика, книгата афоризми "Планетаризми" и како последен чекор е балетската претстава "Планетариум" која беше поставена од една позната американска кореографка која живее во Торонто, Канада. "Планетариум" како балетски проект помеѓу Македонија и Канада беше поставена и на "Хераклејски вечери", "Скопско лето" и "Охридско лето".

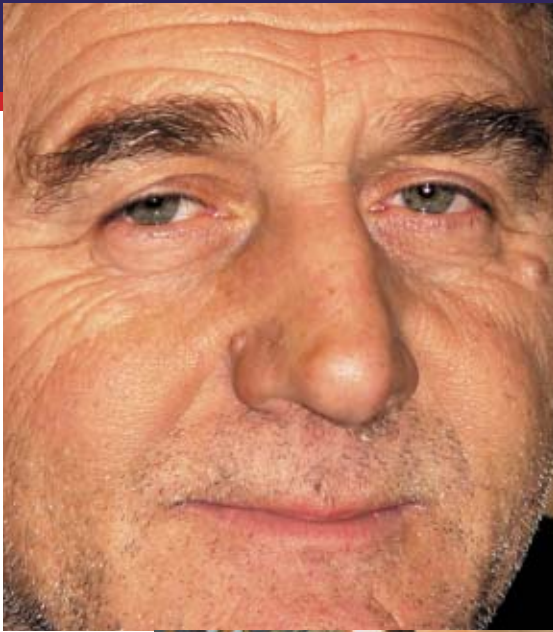

Која беше целта на овој Ваш мултимедијален проект и кои сè дестинации беа дел од неговото создавање?

УРДИН: Целта беше едноставна. Имав една голема замисла да направам слика во сите тие културолошки и историски најсветли точки во светот. Односно целта беше на некој начин да собирам светско искуство и енергија и да ги забележам на самото платно. Почетоците на создавањето на "Планетариумот", се разбира, се во Македонија. Охрид го одбрав како прв град кога се случуваше крштаката на мојата ќерка, а следното место беше Нерези, во близина на Скопје. Така започна патот на делото кое потоа продолжи во Европа, на Берлински сид, на Лувр, на гробот на Ван Гог во близина на Париз, во Лондон, на Кеопсовата пирамида во Египет, на гробот на Исус Христос во Ерусалим, во Кенија, на Кинескиот сид се разбира во Кина, Камакура во Јапонија, во Банкок на Тајланд, во Перу и во пределот на Бродвеј, кај Статуата на слободата во Њујорк...

Монографијата "Планетариум" која е дел од Вашиот истоимен Проект изобиљува со фотографии кои се направени во моментите кога патувавте по светот создавајќи го "Планетариумот". На една од фо-

тографиите која е направена во Ерусалим се гледа како дел од сликата гори. Зошто? Дали тој чин симболизира нешто?

УРДИН: Честопати доаѓаат моменти на спој на некои енергии на еден имагинарен начин, односно се појави една сила во мене која ми кажуваше дека "Планетариум" треба да го спалам. Едноставно го спалив без да размислувам, изгоре колку што изгоре. Нели палењето е на некој начин и создавање така што воопшто не размислував да објаснувам зошто во еден момент го спалив. Едноставно имав такво

Сметам дека сите тие односи кои постојат во светот на политички, економски план, сите тие раслојувања социјални и општествени во микро и макро поглед се разбира дека влијаат или позитивно или негативно и врз моето творештво и мислам и кај другите мои колеги. Тие случувања, исто така, имаат и едноставно фундаментално значење за самата уметност затоа што таа е дел од животот, така што сите тие движења што се случуваат на светски план посредно и непосредно влијаат и врз самата уметност затоа што таа е тој дел кој го изразува животот било тоа да се гледа апстрактно или поединечно.

чувство дека треба да го спалам и го направив тоа. Но, спалена слика понатаму си зема еден друг правец. Тој дел продолжив да го сликам во Перу така што создавањето на делото продолжи. Времето покажа дека целиот тој гест беше оправдан.

Дали во текот на создавањето на сликата имавте помош од некого во текот на патувањето или пак целата слика е Ваше дело?

УРДИН: Сликата ја создавав јас, меѓутоа зад мене имав филмска екипа од МТВ и Марјан Димовски кој ги правеше фотографиите. Така се развиваше "Планетариумот". Тој е замислен како мултимедијален Проект каде повеќе луѓе учествуваат. Како дел од тој Проект е и балетската претстава, и документарниот филм, и монографијата, и афоризмите, а се надевам дека тој процес и понатаму ќе продолжи.

На каков интерес наидовте при Вашето создавање на "Планетариум" во светот?

УРДИН: Јас не можам тоа да зборувам, да го коментирам. Тоа беше еден процес на сликање што не се изложува, туку нешто што се создава. Во тој процес на создавање не можам да кажам

дали постоеше интерес затоа што никој не знаеше "де факто" што се создава. Самото дело подоцна ја зема таа финална форма така што тогаш можеше да се каже дали имаше интерес или не. Во моментот на создавањето воопшто не размислував за тоа дали предизвикува интерес меѓу луѓето околу мене. Едноставно го создавав делото.

Сликата "Планетариум" е создадена. Кои се нејзините димензии, каде се наоѓа во моментов и што понатаму со неа?

УРДИН: Делото е во Ајндховен во Холандија кај еден човек - магнат. Тоа е господинот Жерард Молестен кој е голем колекционер на мои слики. Сега засега делото останува кај него, но како што спомнав и претходно самиот "Планетариум" е замислен како мултимедијален Проект што значи дека беше реализирана балетска претстава, беше снимен документарен филм, има и фотографски дел, меѓутоа сето тоа не го исклучува фактот тој да продолжи и во некоја друга форма. Димензиите се 38 метри што покажуваат дека е огромна.

Дали Вашето постојано живеалиште е градот на светлината Париз во кој поминавте поголем дел од животот или пак...?

УРДИН: Го напуштив Скопје во 1973 година. Живеев во Париз 22 години, меѓутоа во моментов можам да кажам дека сум во еден стадиум каде не живеам никаде, односно живеам насекаде. Патувам од земја во земја, од еден град во друг, и се разбира секогаш навратувам во Македонија. Судбината во моментов ми е таква, ниту можам да ја објаснам, ниту пак да ја сменам. Не можам да кажам дека сум авантуристички дух. Мојот живот зема таков правец за да се движам по светските метрополи.

Дали професионално се занимавате со сликарство?

УРДИН: Да, професионално се занимавам со сликарство, меѓутоа малку и со филм и со пишување на афоризми од кои дел се веќе издадени во една книгичка која е насловена, како поинаку ако не "Планетаризми".

Како познат светски и македонски уметник сигурно зад себе имате реализирано бројни самостојни и групни изложби. Колку и каде сè досега љубителите на Вашите дела имале можност да ги видат?

УРДИН: Имам реализирано околу 100 изложби од кои 50 - 60 се самостојни. Зборувам за изложби насекаде во светот - од Њујорк, Париз, Токио, Стокхолм...во повеќе големи

Честопати доаѓаат моменти на спој на некои енергии на еден имагинарен начин, односно се појави една сила во мене која ми кажуваше дека "Планетариум" треба да го спалам. Едноставно го спалив без да размислувам, изгоре колку што изгоре. Нели палењето е на некој начин и создавање, така што воопшто не размислував да објаснувам зошто во еден момент го спалив. Едноставно имав такво чувство дека треба да го спалам и го направив тоа.

градови. Меѓутоа, сите изложби не ги запишувам и не ги ставам во мојата биографија.

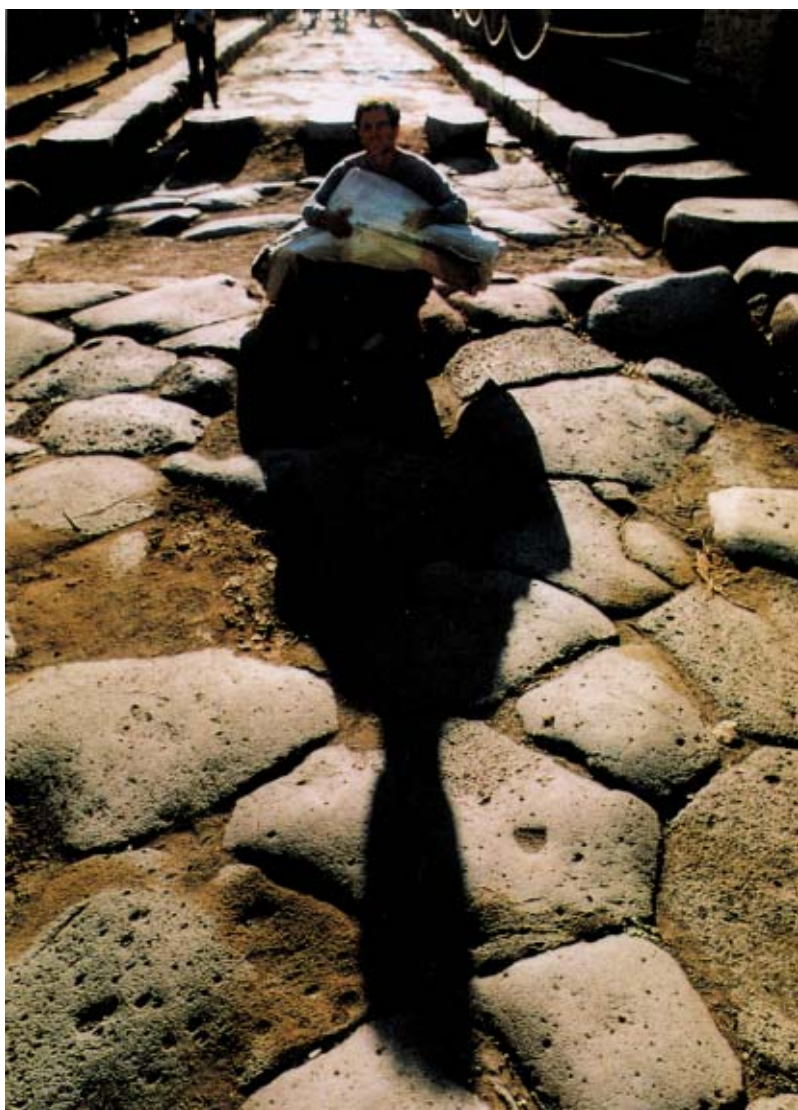
Што значи за Вас да се биде уметник и како ја разбирате уметноста?

УРДИН: Уметноста значи пред сè едно чувство, една меморија на моментот и еден израз во тоа. Во целиот тој контекст во одреден момент мислам дека тој уметнички израз не само што кажува нешто, туку во тој момент го менува светот не само кај творецот, туку и на околината која го доживува моментот, така што мислам дека уметноста понекогаш има и фундаментално значење, во одредени историски моменти во светот. Но, уметноста е и еден интимен чин, една желба или еден гест на душата која сака да изрази нешто.

Какво е чувството кога творите? Дали чувството е исто или пак различно кога создавате различни дела?

УРДИН: Чувството е неповторливо. Во сликарството чувството не се повторува и кога јас сликам рационално размислувам и емоциите и авантурата на уметникот се поврзуваат. Тоа може и да не биде успешно, но повеќето есенцијални мисли велат дека мора да е нешто чисто, оригинално. Сликањето мора да биде како дете на љубовта. Тоа при секој обид е надвор од "ништожноста". Додека сликам многу проблеми произлегуваат кои не би можеле да се дефинираат со еден инстинкт. Како резултат на моите движења се создава нешто коешто го нарекуваме сликарство. И јас во основа мислам дека тоа е паралелно помеѓу животот и сликарството. Најголемиот проблем се создава кога почнувам да сликам и кога завршувам со сликањето. Нема клучен момент кога сликарот дознава дека ја открил вистината. Кога ќе ја дознаете вистината, кога ќе заминете од состојбата на творење, тоа е нешто сосема

ново. Можеби сето тоа е резултат на знаењето коешто го применува уметникот и чувствата коишто му даваат одговор на прашањето за сликарството.

Во која техника работите и преку која најмногу се наоѓате себе си?

УРДИН: Конкретно сликата "Планетариум" е направена во маслена техника. Имам работено и цртежи, меѓутоа во последно време работам скулптури, акварели и во маслена техника. Исклучок е акрилната техника преку која многу ретко се изразувам. Но, сепак, сè уште како поблиска ја чувствувам маслената техника.

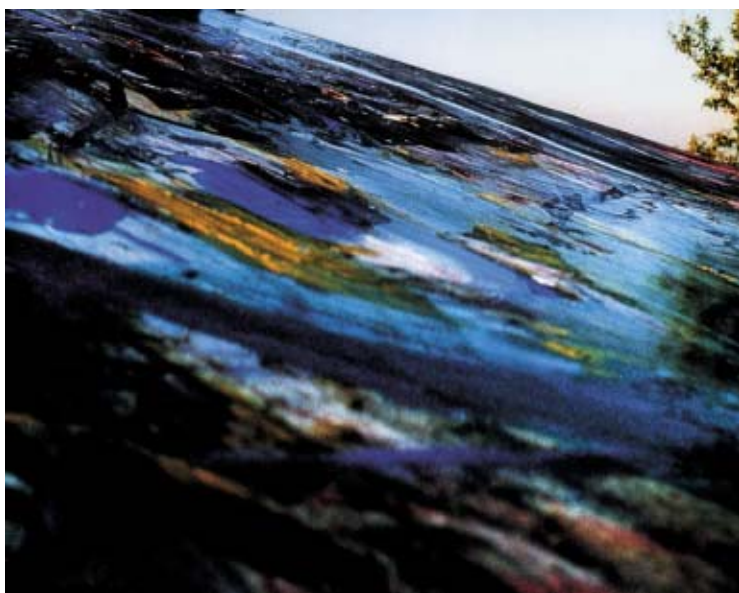

"Планетариум" е замислен како мултимедијален проект што значи дека беше реализирана балетска претстава, беше снимен документарен филм, има и фотографски дел, меѓутоа сето тоа не го исклучува фактот тој да продолжи и во некоја друга форма.

Колку денешниве случувања (и политички, и економски и социјални) во Македонија и во светот влијаат врз Вашето творештво?

УРДИН: Сметам дека сите тие односи кои постојат во светот на политички, економски план, сите тие раслојувања социјални и општествени во микро и макро поглед се разбира дека влијаат или позитивно или негативно и врз моето творештво и мислам и кај другите мои колеги. Тие случувања исто така имаат и едноставно фундаментално значење за самата уметност затоа што таа е дел од животот, така што сите тие движења што се случуваат на светски план посредно и непосредно влијаат и врз самата уметност, бидејќи таа е тој дел кој го изразува животот, било тоа да се гледа апстрактно или поединечно. Тоа е многу комплексно прашање кое е сврзано со многу елементи, меѓутоа сметам дека секогаш уметноста била тој најчувствителен сензор на душевниот нерв кој на вистински начин ги изразува тие односи кои се во одреден момент дадени на одредена точка, или геополитички во целиот свет.

Како светски уметник сте имале можност да видите и почувствувате колку може денес да се живее од уметноста?

УРДИН: Зависи прво од тоа кој каде е роден, зборувам значи за уметникот, и во кое време, второ кој со што се занимава. Постои голема историска еволуција во одредени историски периоди кога одредени уметности биле повеќе во мода. Нивните протагонисти, односно носители имале подобар статус. Но, сето тоа се менува. Во последно време како што знаеме оние коишто се занимаваат со поп-музика, со филм, со сликарство може на полесен начин да дојдат до средства, меѓутоа сето тоа е релативно. Сè зависи од личноста на авторот, зависи од групата којашто е позади него, зависи од големината на проектот кој го остварува и се разбира зависи од самиот интерес на една помала или поголема група која го покажува за одреден вид на уметност. Сето тоа е тешко конкретно да се објасни.